

DINAH JEFFERIES

PRIEŠ LIŪTIS

Sunday Times
BESTSELERIS NR. 1

baltos lankos

Dinah Jefferies

Prieš liūtis

romanas

Iš anglų kalbos vertė Laima Pacevičienė

baltos lankos

Versta iš:
Dinah Jefferies, *Before the Rains*, Viking an imprint of
Penguine Books, Great Britain, 2017

Redaktorė
Auksė Žiūkienė

Maketuotoja
Eglė Jurkūnaitė

Dailininkas
Zigmantas Butautis

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: perduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinių, esančių bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

ISBN 978-609-479-036-2

Copyright © Dinah Jefferies, 2017
© Laima Pacevičienė, vertimas į lietuvių kalbą, 2017
© Baltų lankų leidyba, 2017
© Elsa Suarez and Alianza, viršelio dizainas

Džuraipuro kunigaikštystė, Radžputana, Indijos imperija

1930 m. lapkritis

Akimirką Eliza įžvelgė pilies fasadą. Jo mirgėjimas ją pribloškė – mirażas, pasirodęs dykumos migloj, svetimas ir truputį bauginantis. Vėjas dvelktelejo, o paskui ir vėl sustiprėjo, ir ji minutę užsimerkė, kad neberegėtų šios virpančios smėlio dykynės. Nors išvyko taip toli nuo namų ir nė nenutuokė, kaip reikalai klostytis toliau, kelio atgal jau nebuvo, tad ji vėl pajuto gniaužiančią baimę. Elizai dvidešimt devyneri, ir tai bus pats didžiausias jos įsipareigojimas nuo pat profesionalios fotografės karjeros pradžios, nors vis dar neįstengė suprasti, kodėl Klifordas Solteris pasirinko būtent ją. Tiesa, jis paaiškino Elizai, esą, jai labiau tikią fotografuoti pilies moteris, nes dauguma jų vis dar bijo pašaliečių, ypač – vyrų. O vicekaralius prašęs britų fotografo, kad būtų apsaugota nuo interesų konfliktų. Jai bus mokama kas mėnesį, ir sėkmingai atlikus užduotį bus išmokėta visa suma.

Eliza atsimerkė ir vėl išvydo orą, net tirštą nuo žibančio smėlio ir dulkių. Pilies nebebuvo matyti, tik virš galvos driekėsi beribis dangus, negailestingai alsuojantis karščiu. Palydovai, vežantys ją į miestą, atsisuko, ragindami paskubėti. Ji palenkė galvą prieš svilinantį vėją ir vėl įlipo į kupranugarių traukiamą vežimaitį, spausdama fotoaparataus priekinę. Eliza nieku gyvu neleis smėliui sugadinti brangaus nešulio.

Jiems artėjant prie kelionės tikslo, pakėlusį akis ji išvydo tvirtovę, nusidriekusią per visą kalno viršūnę lyg mirażą. Šimtai

paukščių nuplasnojo alyvų spalvos horizonto link, o aukštai virš galvos rausvo debesies gijos audė nuostabius raštus. Beveik apsvaigusi nuo karščio, Eliza iš visų jėgų stengėsi nepasiduoti kerams – galų gale, ji atvyko čia dirbti. Šis vėjas nepriminė tolimos praeities, kai Eliza nuo jo gūždavosi, tai buvo ne tokie jau seni jos prisiminimai.

Kai Ana Freizer susisiekė su Klifordu Solteriu, turtingu savo vyro krikštasūniu, ji tikėjosi, kad Klifordas, turintis daugybę ryšių, suras Elizai darbo Sairensesteryje – advokato raštinėje ar panašiai. Ana vylėsi, kad tai sutrukdys dukrai siekti fotografės karjeros. Ji vis sakydavo: galų gale, kas gi norės moters fotografės? Bet štai atsirado Klifordas ir pareiškė, kad ji nuostabi ir kuo puikiausiai tinka jo tikslams. Ana negalėjo prieštarauti. Šiaip ar taip, jis buvo Britanijos Karūnos atstovas ir atsiskaitydavo tik Radžputanos vyriausiajam politiniam pareigūnui, arba AGG, kuris netiesiogiai valdė visas dvidešimt dvi kunigaikštystes. Jis, gyventojai ir smulkesnių struktūrų politiniai pareigūnai – visi jie priklausė politiniam departamentui, tiesiogiai valdomam vicekaraliaus.

Taigi dabar Elizos laukė ištisi metai tvirtovėje, kurioje ji nieko nepažinojo. Ji buvo išipareigojusi fotografuoti gyvenimą kunigaikštystėje naujam archyvui, turinčiam įamžinti Britanijos valdžios, pagaliau persikraustančios iš Kalkutos į Delį, įsikūrimą. Naujojo Delio statyba užtruko ilgiau, negu buvo tikėtasi, ir karas viską sutrukdė, tačiau dabar tam atėjo laikas.

Ji girdėjo motinos išpėjimus apie žmonių kančias ir matė, kad priešais milžiniškas pilies sienas benamiai padaužos žaidė dulkėse ir purve. Pastebėjo elgetą moterį, kuri sėdėjo sukryžjavusi kojas šalia miegančios karvės ir žvelgė į viršų tuščiomis akimis. Šalia jos į sieną atremti bambukiniai pastoliai grėsmingai svyravo, dvi atsiknojusios medinės lentos karojo virš nuogo vaiko, tupinčio apačioje ant žemės.

– Stabdyk! – šūktelėjo Eliza, ir kai vežimaitis dardėdamas sustojo, ji iššoko kaip tik tuo metu, kai viena iš lentų ėmė slysti. Širdis daužėsi kaip pašėlus, Eliza griebė vaiką ir patraukė jį nuo pavojaus. Lenta trenkėsi į žemę ir suskilo į kelis gabalus. Vaikas nubėgo tolyn, o vežimaičio vadeliotojas tik gūžtelėjo. Nejaugi jiems niekas nerūpi, svarstė ji, kai jie lipo pakyla.

Po kelių minučių vežikas jau ginčijosi su sargybiniais priešais tvirtovę. Jie neketino nusileisti, nors vežikas parodė jiems dokumentus. Eliza pažvelgė viršun į grėsmingą frontoną, į milžinišką įėjimą su vartais, tokį platų, kad galėjo įžygiuoti visa armija: kupranugariai, arkliai ir kariatos. Ji buvo girdėjusi, jog valdovas turi kelis automobilius. Automobilis, kuriuo važiavo Eliza, sugedo, ir ji turėjo tęsti kelionę kupranugarių traukiamame vežimaityje, o tai reiškė, kad dabar buvo pavargusi, ištroškusi ir visa dulkėta. Dulkės graužė akis, niežėjo galvą. Ji vis kasėsi, nors nuo to buvo tik blogiau.

Pagaliau prie vartų pasirodė moteris, kurios veidą dengė ilgas plonytis šalis, buvo matyti tik tamsios akys.

– Kuo jūs vardu?

Eliza pasisakė jai, kas esanti, ir prisidengė akis nuo svilnančios popietinės saulės.

– Sekite paskui mane.

Moteris linktelėjo sargybiniams. Šie atrodė nepatenkinti, tačiau jas įleido. Jau buvo praėję aštuoniolika metų nuo tada, kai Eliza ir jos motina išvyko iš Indijos į Angliją. Aštuoniolika vis mažėjančių galimybių metų Anai Freizer. Tačiau Eliza nusprendė tapti laisva. Jai tai buvo lyg antras gimimas, lyg kokia slapta ranka būtų gražinusi ją atgal, nors, žinoma, Klifordo Solterio paslaptingu nepavadintum. Jis galėjo būti bent kiek patrauklesnis, tačiau prastesnės išvaizdos vyriškį vargu ar rastum. Retėjantys pilkšvai rusvi plaukai, drėgnos trumparegės blyškiai melsvos

akys tik sustiprino įspūdį, kad šitas žmogus – tikras nuobodyla, tačiau Eliza jautėsi esanti jam skolinga, kad pasiūlė jai darbą radžputų krašte, valdomame kilmingųjų karių klanu, Indijos imperijos dykumoje, kur buvo susitelkusios kunigaikštystės.

Prieš eidama per daugybę nuostabių arkinių koridorių, Eliza kiek įstengdama nusipurtė dulkes. Eunuchas vedė ją plytelėmis išklotų kambarių ir koridorių labirintu į nedidelį vestibulį. Ji prisiminė girdėjusi apie šiuos kastruotus vyrus moteriškais drabužiais ir sudrebėjo. Vestibulį saugančios moterys, nusvilinusios Elizą žvilgsniais, užstojo jai kelią žengti pro plačias santalo duris, inkrustuotas dramblio kaulu. Eunuchui kažką paaiškinus, moterys pagaliau leido jai įeiti, ir Eliza buvo palikta laukti viena. Ji žvalgėsi po kambarį, kurio kiekvienas colis buvo išdažytas skaisčiai žydra spalva ir išpieštas auksiniais ornamentais. Gėlės, lapai, dailios spiralės kilo sienomis aukštyn ir driekėsi per lubas; netgi akmeninės grindys buvo nuklotos priderintos mėlynos spalvos kilimais. Nors spalva buvo ryški, tačiau viskas atrodė labai gražiai. Apsupta tokios mėlynės, Eliza pasijuto lyg dalelė dangaus.

Ar buvo tikimasi, kad ji kaip nors praneš apie savo atvykimą? Gal jai mandagiai kostelėti? Šūktelėti? Ji nusišluostė lipnias rankas į kelnes ir padėjo krepšį su sunkia fotografavimo įranga, tada, akimirką padvejojusi, vėl jį pakėlė. Plaukai, surišti į kuoduką ant sprando, apdribusios chaki spalvos kelnės ir balta šiugždanti palaidinė – dabar lipni nuo prakaito – tik sustiprino pojūtį, kad jai neskirta čia gyventi. Ji niekada nepritapo ten, kur daugybė viliojančių spalvų ir raštų. Didžiumą savo gyvenimo Eliza praleido apsimesdama, kad prisitaiko, kalbėdama apie dalykus, kurie jai visai nerūpėjo, vaidindama, kad domisi žmonėmis, kurie jai visai nepatiko. Ji taip stengėsi būti tokia, kaip ir

kitos mergaitės, o vėliau – moterys, tačiau tas pojūtis, kad ji čia svetima, kankino net tada, kai ištekėjo už Oliverio.

Švytinčiame oranžiniame kambaryje, už mėlynojo vestibulio, saulės spinduliai, sklindantys pro mažą stačiakampį langelį, auksu nudažė ore plevenančius dulkių krislelius. Už jo Eliza išvelgė kito kambario kamputį – šis buvo sodrios raudonos spalvos ir čia prasidėjo drožinėtos sienos, būdingos *zenanai*. Ji žinojo, kad į karališkųjų Radžputanos rūmų *zenanas* jau seniai draudžiama įeiti nekarališkos kilmės vyrams. Klifordas paaiškino, kad šios moterų buveinės – jis vadino tas patalpas haremais – kupinos paslapčių ir intrigų: čia buvo rezgamos pinklės, liejosi apkalbos ir nevaržomas erotiškumas, kaip jis pasakojo, visos moterys buvo išmokytos „šešiolikos meno būti moterimi paslapčių“. Įpratusios daugybę kartų sanguliauti, jis pasakė mirktelėdamas, netgi su šventikais, – ar būtent su šventikais, – morališkai pakrikusios, nors britų pareigūnai, kurie dirbo anksčiau už jį, stengėsi panaikinti tamsiuosius seksualinius *zenanos* papročius.

Eliza svarstė, kokios gi yra tos šešiolika paslapčių. Jei būtų jas žinojusi, gal ir jos santuoka būtų buvusi sėkmingesnė, tačiau prisiminusi, kokia vieniša jautėsi gyvendama su Oliveriu, ji pašišaipė iš šios minties.

Iš raudonojo kambario, tarsi patvirtindamas viską, ką jai teko girdėti apie *zenaną*, padvelkė tirštas rytietišku kvėpalų aromatas – galima buvo užuosti cinamoną, galbūt imbierą ir dar kažkokį svaiginamai saldų kvapą. Dėl to kvapo Eliza pasijuto lyg spąstuose, ji troško žengti prie lango, atitraukti baltą, banguojančią užuolaidą ir persisvėrusi įkvėpti gryno oro. Elizai įsiskaudėjo rankos ir ji pasilenkė padėti sunkaus багаžo ant kilimo, šį kartą prie sienos, kur ant marmurinės kolonos stovėjo povo formos šviestuvai. Išgirdusi garsų kostelėjimą, Eliza pažvelgė

viršun ir tada greitai sulyginu ir suglostė plaukų sruogas, išsipešusias iš atidžiai susmaigstytų smeigių. Ji visą gyvenimą kariavo su savo nepaklusniais plaukais – ilgais, tankiais, linkusiais garbanotis. Sutramdė staiga užplūdusį nerimą, išvydusi labai aukšto vyriškio siluetą priešais langą.

– Jūs esate britė? – paklausė vyras, ir ji išpūtė akis priblokšta, kaip nepriekaištingai jis kalba angliškai.

Kai jis žengė į priekį, šviesa krito jam ant veido. Vyriškis buvo indas ir atrodė be galo stiprus. Jo drabužius dengė raudonų ir oranžinių dulkių sluoksnis, o ant dešinės alkūnės tupėjo kažkoks didelis paukštis, pridengtas gobtuvu.

– Ar jums čia leidžiama būti? – paklausė ji. – Juk tai įėjimas į *zenaną*.

Eliza įdėmiai žvelgė į gintaro spalvos akis su neįmanomai juodomis blakstienomis ir svarstė, kodėl jis be turbano. Ar jį dėvi visi radžputai? Jo tamsi oda žvilgėjo, o švytintys kaštoniniai plaukai buvo sušukuoti atgal laisva banga.

– Turbūt jums derėtų paieškoti prekybininkų įėjimo, – tęsė ji, norėdama, kad tas vyras dingtų, ir manydama, kad jis yra koks nors pirklys, nors iš tiesų kur kas labiau priminė čigoną ar kečiaujančią dainių. Pažastys taip suprakaitavo, kad pajuto nutekant srovele. Dabar jau ne vien rankos buvo lipnios.

Tą akimirką į kambarį įėjo pagyvenusį indė, vilkinti tradiciniais drabužiais: ilgu plačiu sijonu, vadinamu *ghagra*, dailia palaidine ir banguojančia skraiste – *dupatta*. Moteriai judant ji vilnijo, švytėdama spalvų įvairove, – regis, nesuderinamos cinobrio raudonio, smaragdinė ir ryškiai raudona su įaustomis auksinėmis gijomis kartu visai gražiai tiko. Vos įžengusi ji paskleidė santalų kvapo debesėlį ir kartu visišką ramybę, trūktelėjo virvutę už marmurinės kolonos, ir povo pavidalo lempa atgijo – mėlynos ir žalios šviesos atšvaitai sumirguliavo jai ant rankų. Ji

žengė kelis žingsnius Elizos link ir linktelėjo, suglaudusi delnus, ant jos pirštų tvaskėjo daugybė žiedų su brangakmeniais, o gražiai prižiūrėti nagai buvo padailinti sidabru.

– *Namaskār**, aš esu Lakšmė. Jūs esate fotografė, panele?..

– Aš... aš esu Eliza Freizer, – ji linktelėjo, nežinodama, ar reikėtų padaryti reveransą.

Juk ši moteris yra maharani, arba karalienė, ir Džuraipuro valdovo motina. Klifordas pasakojo, esą, apie jos grožį ir išmintį sklandančios legendos, o kartu su jau anapilin išėjusiu savo vyru, senuoju maharadža, ji modernizavusi daugelį vietinių papročių. Jos plaukai buvo supinti ir susukti į kuodą ant sprando, kaklas ilgas, elegantiškas, ryškūs skruostikauliai ir žiburiuojančios tamsios akys. Eliza suprato, kad kalbos apie moters grožį pagrįstos, tačiau jai buvo gaila, kad nepaprašė Klifordo daugiau paaiškinti protokolo vingrybių. Jis tik įspėjo saugotis kandžių ir termitų. Kandys sukaposiančios jos drabužius, o termitai – baldus.

Lakšmė pasisuko į vyriškį:

– O tu? Matau, kad ir vėl atsitempei čia tą paukštį.

Gana familiariai gūžtelėjęs, vyriškis kilstelėjo antakius.

Eliza pastebėjo, kad jie tamsūs ir tankūs.

– Norėjai pasakyti – Godfrį, – tarė jis.

– Kas per sakalo vardas?

Vyras nusijuokė ir mirktelėjo Elizai.

– Mano klasikinės literatūros dėstytojas Itone buvo vardu Godfris, ir jis buvo puikus vyras.

– Itone? – pakartojo nustebusi Eliza.

Lakšmė giliai atsiduso.

– Ar galėčiau pristatyti jums savo antrąjį ir nepaklusniausią sūnų Džajantą Singhą Rathorę?

– Jūsų sūnų?

* Įprastas pagarbus pasisveikinimas Indijoje. (Red. past.)

– Ar jūs visada tik pakartojate tai, kas jums sakoma, panele Freizer?

Lakšmė ištare tai gana pašaipiai. Tačiau paskui nusišypsojo.

– Jūs nervinatės, tai suprantama. Tačiau džiaugiuosi, kad esate čia ir fotografuosite mūsų gyvenimą. Kaip man sakė – naujajam archyvui Delyje.

Kai buvo paminėtas jos darbas, Eliza tuoj atgijo ir ėmė užsidegusi kalbėti:

– Taip, Klifordui Solteriuui reikia informacinių nuotraukų, kurios atskleistų, kaip iš tiesų čia gyvenama. Tiek daug žmonių žavisi Indija – tikiuosi, kad kai kurias mano nuotraukas išspausdins žymesnieji fotografijų žurnalai. Būtų nuostabu, jei jos patektų į *Photographic Times* ar į *Photographic Journal*.

– Suprantu.

– Tai bus tarsi gyvenimo ilgiau nei metus kunigaikštystėje vadovas. Troškau čia atvykti. Ačiū, kad pakvietėte mane. Pažadu nesipainioti po kojomis, tačiau noriu tiek daug pamatyti, čia ir šviesa nuostabi. Turiu omeny – šviesa ir šešėliai. Jūs žinote – kiaroskuro, ir tikiuosi, kad galėsiu...

– Taip taip, be abejo. Kai tik mano sūnus nuo drabužių nusipurtytys dykumos dulkes, pamatysite, kad ir jis nėra toks grėsmingas, koks dabar atrodo, – nusijuokė Lakšmė. – Prisipažinkit. Juk pamanėte, kad jis – čigonas?

Eliza pajuto, kaip kaklą užlieja raudonis, – juk ji ir pati buvo visa dulkėta, ir nors tai nebuvo pats kaitriausias metų laikas, išpylė karštis.

– Nesirūpinkite, kai jis dienų dienas leidžia dykumoje, galiausiai visi ima taip manyti, – prunkštelėjo Lakšmė. – Jam trisdešimt metų, bet vis dar žavisi pavojais ir labiau vertina laukinį negu mūsų, civilizuotų žmonių, gyvenimą. Nėra ko stebėtis, kad iki šiol nevedęs.

– Mama, – tarė jis, ir Eliza išgirdo įspėjamą gaidelę jo balse. Tada jis nuėjo atitraukti užuolaidos ir atsirėmė į langą, nutaisęs tingią, abejingą miną.

Lakšmės nusivylimą sūnumi išdavė tik virptelėjęs smakras, tačiau ji greit susitvardė ir pasisuko į Elizą.

– Na, o kaip jūsų įranga?

– Čia dalis jos, o kita – vežimaityje. – Eliza neaiškiai mostelėjo ton pusėn, kur, jos manymu, jis galėjo būti.

– Įsakysiu viską nunešti į jūsų kambarius. Gyvensite čia, kur mes galėsime jus stebėti.

Staiga netekusi ryžto, Eliza turbūt išsidavė sunerimusi, nes moteris ir vėl nusijuokė:

– Tik erzinu jus, brangioji. Galėsite kada tik panorėjusi išeiti iš tvirtovės ir į ją sugrįžti. Mes paklūstame visiems diplomatinio atstovo reikalavimams.

– Tai labai miela.

– Tai nėra miela. Mums patiems naudinga paklusti Britanijos valdžiai, kai tik įmanoma. Pripažįstu, kad praeityje šie santykiai buvo gana sudėtingi, tačiau stengiuosi daryti įtaką tam tikroms frakcijoms tvirtovėje. Na, gana jau apie mus. Turėsite savo tamsųjį darbo kambarį su tiekiamu vandeniu, kaip reikalaujama, o jūsų asmeniniai kambariai patys patogiausi, su langais į mielą pilies kiemelį, kuriame yra daug palmių vazonuose.

– Dėkoju. Klifordas minėjo, kad susitarė su jumis. Tačiau tikėjaisi... na, tik nedidelio atskiro kampelio.

– Tai visiškai neįmanoma. Šiaip ar taip, mūsų svečių namas mieste dabar renovuojamas. Ir ne tik tai – čia, Džuraipure, mes panaikinome čadras, tačiau dar yra daug manančių, kad moterys turi dėvėti šydą. Negalime leisti jums vienai lakstyti po dykynę.

– Esu tikra, kad man nieko nenutiks, – pasakė Eliza, nors visiškai nebuvo tuo įsitikinusi.

– Ne, mano brangioji. Britai mano, kad jie vieni atsakingi už mūsų moterų švietimą, tačiau sakau visai nuoširdžiai – aš pritariau čadros dėvėjimo papročiu tik išoriškai. Po savo motinos mirties mano vyras taip pat noriai pritarė reikalavimams atsisakyti šio papročio. Moterų nuolankumas ir tamsumas tiko daugumai vyrų. Laimė, maniškis buvo ne iš tokių.

– Ką aš veiksiu už pilies sienų?

– Be abejo, būsite nuolatos lydima. O štai ir jūsų pirmoji užduotis. Dabar, kai jau įpusėjo kartikos* mėnuo, Džajantas mielai pasisiūlė jus lydėti kelionėje į Čandrabhagos kupranugarių mugę. Išvyksite poryt. Kartu su tarnais – jie seks iš paskos. Esu tikra, kad mano sūnus džiaugsis galėdamas pritaikyti anglų kalbos žinias, o jūs mėgausitės mugę. Tikiuosi, ten bus daug įvairiaspalvių kupranugarių ir daugybė įdomių veidų, kuriuos norėsis įamžinti. O ryt jūs lydėsite poną Solterį į polo varžybas.

Eliza visiškai susinervino. Jos ne itin domino polo varžybos ar kupranugarių mugė. Iš pradžių ji norėjo apsigyventi, apsiprasti, o tik paskui kur nors keliauti, juolab lydima šito kunigaikščio, jei jis iš tiesų toks yra. Ji mėgino nusišypsoti, tačiau tik suspaudė lūpas.

– Iš pradžių tikėjau apžiūrėti tvirtovę, – pasakė ji. Pastebėjo, kad kunigaikštis smalsiai žvelgia į ją, o sakalas vis dar tupi jam ant rankos.

– Mama, kaip matau, sutikote lygiavertę partnerę, – tarė jis.

Kai jis kalbėjo, Elizai pasirodė, kad išgirdo naujų gaidelių. Ar jis erzina ją? O gal šaiposi iš motinos?

Lakšmė kaip tikra ponia kažką suburbėjo, ir Elizai iškart kilo įspūdis, kad ji anaipol nemano Elizą esant lygiavertę.

* Tradicinio indų kalendoriaus mėnuo (spalis–lapkritis), dar vadinamas šventuoju mėnesiu. (Red. past.)

– Bus daugybė laiko apžiūrėti tvirtovę. Mūgės negalima praleisti, jūs pamatysite kaimiškas vietas ir ten sutiksime Indirą. Pakviesiu kambarinę Kirę, kad nuvestų į jums skirtus kambarius.

– Motin, leidai Indirai vykti vienai? Tikrai bus bėdų.

– Pasiunčiau su ja patikimą žmogų ir tarnaitę, kad ir kaip ten būtų, ta mergaitė puikiai pažįsta kupranugarius.

Saulė, ko gero, pasisuko, nes dabar ilgi spindulių pluoštai krito ant grindų. Lakšmė buvo atvira ir draugiška, tačiau Eliza jautė, kad verčiau jos neerzinti.

Kai ji didingai kaip tikra karalienė išėjo iš kambario, vyriškis visiškai oficialiai nusilenkė. Dabar, likusi viena, Eliza susidomėjusi stebėjo jį – žvilgsnį traukė valingas veidas aukštais skruostikauliais, labai panašiais į motinos, tik vyriškesniais, protingo žmogaus kakta, toli viena nuo kitos gintarinės akys ir ūsai. Kai jis griežtai pažvelgė į ją, Eliza nuleido akis.

– Mes jūsų nekvietėme, – pasakė jis visiškai ramiai. – Tik paklusome įsakymui, kad turime įsileisti jus į tvirtovę ir visur lydėti. Britai duoda daug tokių įsakymų.

– Ar tai Klifordo Solterio įsakymas?

– Iš tiesų taip.

– Ir visada paklūstate jo įsakymams?

– Aš... – jis trumpam nutilo, tada pakeitė temą, tačiau Eliza aiškiai pajuto, kad jis vos nepasakė kažko daugiau. – Mano motina nori šokolado spalvos kupranugario.

– Argi būna šokolado spalvos kupranugarių?

– Daugiausia Čandrabhagoje. Jums ten patiks. Ten būna ne daug britų. Jūs ten labai pritiksime su savo kupranugario spalvos plaukais.

Jis nusišypsojo, tačiau Eliza truputį įsitempė ir perbraukė ranka plaukus.

– Aš labiau linkusi manyti, kad jie yra medaus spalvos.

– Na, čia juk Radžputana.

– O toji Indira? Ar galiu paklausti, kas ji tokia?

– Geras klausimas... Ji tik devyniolikos, tačiau visiškai savi-
valiauja. Pamatysite, kokia Indira yra fotogeniška.

– Ji – jūsų sesuo?

Jis pasisuko ir pažvelgė pro langą.

– Ji net ne giminaitė. Indira yra labai talentinga miniatiūri-
ninkė. Dailininkė. Ji gyvena čia, globojama mano motinos.

Eliza išgirdo vaikų balsus, jie juokėsi ir spygavo kažkur už
lango.

– Mano dukterėčios, – tarė jis ir pamojavo joms, prieš vėl
pažvelgdamas į Elizą. – Trys mažos meilutės, tačiau sūnėnų, am-
žinai mano brolio gėdai, nėra.

Į kambarį išlepsėjo vidutinio amžiaus moteris ir mostelėjo
Elizai sekti iš paskos. Eliza pakėlė savo krepšį, jausdama susier-
zinimą. Kaip jis galėjo išdrožti tokį dalyką tiesiai jai į akis? Negi
jis tikrai mano, kad turėti vien mergaites yra gėda?

– Palikite bagažą. Kas nors jį atneš.

– Be abejo, aš tik moteris, bet verčiau jau nusinešiu pati.

Jis linktelėjo galvą.

– Kaip norite. Būkite pasiruošusi poryt šeštą valandą ryto.
Jums ne per anksti?

– Žinoma, ne.

Jis tarsi grėžė ją žvilgsniu.

– Ar turite kokių nors moteriškų drabužių?

– Jei kalbate apie sukneles – taip, tačiau kai dirbu, man pa-
togiausia dėvėti kelnes.

– Na, man bus malonu pažinti jus, panele Freizer.

Kas jis per vienas, šitas arogantiškas vyriškis, kad drįsta
ją vertinti? Be abejonės, jis yra tingus, išlepeš, neturintis tikslo,

kaip ir visi kilmingi Indijos vyrai. Kuo daugiau ji mąstė, tuo labiau nervinosi.

Kitą dieną Eliza prabudo anksti. Pro plonas kambario užuolaidas sklido skaisti saulės šviesa, tokia stipri, kad ji, iššokusi iš lovos ir pribėgusi pasižvalgyti pro langą, turėjo prisidengti akis. Ją apėmė keistas pojūtis, kad, nors šitiek metų praleido kitur, kažin kokia šios Rytų šalies dalelė vis dar buvo jos kraujyje, – jautė tai giliai viduje. Vien dirvožemio kvapas sujungino senus prisiminimus, ir Eliza naktį nuolat budinėjo, regėjos, lyg ją kažkas šaukia. Oras dvelkė dykumų smėlynais, ir ji įkvėpė rytmečio vėsos, jausdamasi pakili ir šiek tiek nervinga.

Kiemelio vaizdas buvo toks, koks pažadėtas, ir Eliza šypsojosi žvelgdama į beždžiones, šokinėjančias nuo medžio ant medžio ir besisupančias didžiausiose sūpynėse, kokias jai kada nors yra tekę regėti. Juk pilis – tik viena milžiniško forto dalis – stovėjo ant plačios, uolėtos smiltainio kalvos viršūnės, iškilusi virš paaukuoto miesto. Erdvė virš plokščių stogų apačioje Elizai tiesiog užėmė kvapą, ir ji susižavėjusi apglėbė save rankomis. Mažyčiai kubo formos namukai, jaukiai prigludę prie tvirtovės sienų, švytėjo ryškia degintos ochros spalva, o tolumoje namai pamažu susiliejo ir regėjosi blyškiai sidabriniai ties horizontu, ten, kur miestas pasidavė dykumai. Tai buvo lyg vaiko dažų dėžutė, kurioje galima rasti visus didingiausius aukso ir sausmedžio atspalvius. Išsibarstę tarp namų dulkėti medžiai stiebėsi į šviesą, o virš viso miesto sklandė ir nardė didžiuliai paukščių debesys.

Dar buvo vėsu, bet Eliza manė, kad jau popiet temperatūra gali būti apie septyniasdešimt penkis Farenheito laipsnius. Ji svarstė, ką reikėtų apsivilkti, vykstant į polo varžybas,

ir pasirinko palaidinę ilgomis rankovėmis ir sunkų gabardino sijaoną. Daugelį savaičių prieš ilgą kelionę laivu ji suko galvą, ką pasiimti į Indiją. Jos mama buvo beviltiška, nes prisiminė vien tik vakarines sukneles, kurias ji vilkėdavo tuo metu, kai gyveno Indijoje, prieš savo vyro – Elizos tėvo – žūtį. Eliza labai nedaug ką prisiminė iš tų dienų, tačiau net dabar, mąstydamą apie tėvą, gerklėje pajuto gumulą.

Gyvenimas buvo nelengvas, ir tada, po savo vyro Oliverio mirties, Eliza grįžo namo. Čia ji rado Aną, nuolat slepiančią džino butelius – dažniausiai po lova ar virtuvėje po kriaukle. Ana atkakliai neigė savo elgesį, o kartais netgi neprisimindavo girtuokliavimo epizodų. Galų gale Eliza prarado viltį. Pažintis su Klifordu Solteriu buvo laimingas likimo posūkis, ir prieš atvykdamą į Indiją Eliza gebėjo veržtis į priekį, tačiau čia ir vėl ėmė žvalgytis atgal, ir tai buvo ne vien mintys apie motiną.

Ji vėl apsidairė po savo kambarį. Jis buvo didelis ir erdvus. Lova stovėjo už širmos, viename kampe buvo įrengta nedidelė svetainė, kur stovėjo platus fotelis ir iš pažiūros patogi sofa, o už jos per arką buvo galima patekti į mažą valgomąjį. Nebuvo nei kandžių, nei termitų. Kitas puošnus arkinis įėjimas sienoje priešais jos lovą su baldakimu vedė į prabangų vonios kambarį. Durys į jos tamsųjį kambarėlį buvo išorėje, niūriame koridoriuje, ir Eliza džiaugėsi, kai jai buvo patvirtinta, kad raktą turės tik ji viena.

Tvarkydama drabužius ji mąstė apie savo atvykimą praeitą vakarą, kai nuostabus saulėlydis nurausvino dangų. Skambėjo šventovės varpai, ir dvi mergytės, lakstančios aplinkui riedučiais, vos jos neparmušė. Jos spiegė, kikeno ir atsiprašinėjo hindi kalba, ir Eliza, patenkinta, kad daugiau ar mažiau suprato mergaites, buvo dėkinga senai indei auklei, kuri ją išmokė kalbos. Prisiminti kalbą jai padėjo ir neseniai lankytos pamokos.

Neilgai trukus pasirodė nepriekaištingai atrodantis tarnas – mėvintis pirštines, vilkintis baltą uniformą, su raudonu turbanu – ir ant sidabrinio padėklo atnešė jai dubenis dalo, ryžių ir vaisių. Eliza, išpakavusi daiktus, buvo dėkinga už ankstyvą vakarienę. Jei ne tas triukšmas, ji būtų iškart užmigusi, pavargusi po ilgos kelionės iš Anglijos ir ilgo kelio į Delį, kur ji trumpai susitiko su Klifordu, ir tada dar vienos dienos kelionės į Džurairpurą. Tačiau buvo ištis triukšminga. Muzika, juokas, paukščių čiulbėjimas, varlių kurkimas ir vaikų balsai iki pat vėlumos – ši erzelynė sklido pro langą, taip pat ir povų klyksmai, labiau panašūs į kačių miaukimą, – ir visi tie garsai ją vis pabudindavo.

Ji bejėgiškai gulėjo nemiegodama svaigią Džurairpuro naktį: būgnai, nendrinės dūdelės, dūmai ore, tačiau labiausiai buvo juntama visur tvyranti gyvenimo pilnatvė, kad ir koks skurdus ir negailestingas buvo dykumų pasaulis.

Neįstengdama suvaldyti minčių srauto, Eliza mąstė apie savo tėvą ir vyrą. Ar ji kada nors pajėgs sau atleisti už tai, kas įvyko? Privalės, jei norės pasinaudoti šia galimybe, pasitaikančia kartą per gyvenimą, negalima rizikuoti, kad netektų pabrukus uodegą paršliaužti atgal pas motiną. Eliza beveik nedrįso pripažinti atvykusi čia tam, kad iš naujo kai ką savyje atrastų, – tai, ką prarado tą dieną, kai jos išvyko į Angliją.